

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРИРОДНИЧОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено особливості організаційно-технологічного забезпечення підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до досліджуваної діяльності через такі складники, як ефективна організація дистанційного навчання й дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти.

Окреслено тематику занять та особливості організації роботи студентів під час вивчення освітніх компонентів «Основи природознавства та громадянської освіти», «Методика викладання природничої освітньої галузі», «Методика викладання освітньої галузі «Громадянська та історична», де освітній процес здійснювався з використанням сучасних освітніх платформ і цифрових додатків: «Moodle», «Google Jamboard», «Google Meet», «Art and Culture», «Forms», «Kahoot!», QR-кодів.

Охарактеризовано дослідницьку роботу студентів, як складника організаційно-технологічного забезпечення, у двох напрямках – навчально-науковим і науково-дослідницьким. Висвітлено особливості реалізації навчально-наукового напрямку, який передбачає виконання обов'язкових навчальних досліджень із освітніх компонентів, які дотичні до природничої та громадянської освіти (проектних, курсових, бакалаврських досліджень) і пов'язані з роботою автора в міжнародних проєктах з розвитку демократії в системі освіти. Описано результати роботи в науково-дослідницькому напрямі, що втілюється в організації пошукової діяльності здобувачів вищої освіти, яка здійснюється за їхньою ініціативою та виходить за межі навчальних програм освітніх компонентів.

Ключові слова: організаційно-технологічне забезпечення, майбутні вчителі початкової школи, природнича і громадянська освіта.

Постановка проблеми. Сучасні освітні реалії, упровадження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Стандарту вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» вимагають швидкої модернізації закладів вищої педагогічної освіти для підвищення якості освітніх послуг. Постійна конкурентна боротьба за потенційних студентів призводить до зміни змісту, форм, методів і засобів навчання здобувачів освіти. Тому, одним із пріоритетних заходів, який допоможе закладам вищої освіти залучати якомога більше абітурієнтів, є оновлення організаційно-технологічного забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців. Одними з його складників, на нашу думку, має бути якісно організоване дистанційне навчання й дослідницька діяльність

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 1 (115)

студентів, яка була би їм цікавою та корисною для професійного становлення. Такі підходи дають змогу систематизувати, розширити й поглибити теоретичні знання з проблем природничої та громадянської освіти, сформулювати фахові вміння відповідно до «Стандарту вищої освіти» зі спеціальності 013 «Початкова освіта», з орієнтацією на виконання конкретних виробничих завдань.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення проблеми впровадження дистанційного навчання в українських закладах освіти різних рівнів і форм власності доводить, що така освіта організована переважно на базі різних систем («IBM Lotus Workplace Collaborative Learning», «Moodle»). Технічні особливості використання, позитивні й негативні виміри дистанційної освіти в Україні, організаційно-педагогічні умови застосування такого навчання під час підготовки фахівців різних спеціальностей тощо докладно простудійовані в зарубіжному та вітчизняному освітньому просторі (Vasiutina, Cherednyk, Klymenko, Sokur, Shevchuk, & Zatserkivna, 2021). Так, Н. Андрусенко, характеризуючи ознаки й історію запровадження дистанційного навчання, наголошує на його особливостях: дотриманні принципів відкритого навчання, масовому використанні комп'ютерних навчальних програм різного призначення, створенні за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційного освітнього середовища для постачання навчального матеріалу та спілкування. У працях О. Коваленка описано специфіку використання методів змішаного навчання в єдиному інформаційному просторі, у розвідках І. Гулівати – особливості наповнення контенту в системі управління навчанням «Moodle» (Ліщинська, 2017). Можливими для наслідування в підготовці майбутніх учителів спеціальності «Початкова освіта» є ідеї О. Левчук щодо дидактичних особливостей математичної підготовки фахівців в умовах дистанційного навчання (Ліщинська, 2017, с. 7–8).

Щодо науково-дослідницької діяльності в університеті як складника організаційно-технологічного забезпечення, то цінними для нас є дослідження К. Волинець, І. Луцького, Ю. Скиби, Д. Чернілевського, О. Ярошенко та ін. Зокрема, О. Ярошенко виокремлює такі види роботи студентів бакалаврату, як «навчально-наукова» та «науково-дослідницька». До першого виду належать наукові пошуки студентів, що реалізуються як обов'язкові та з навчальною метою (курсіві, проєктні роботи з дисциплін, реферати тощо). Приклади науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти – «ініціативні дослідження, що виходять за межі навчальних

планів і програм, але стосуються розширення й поглиблення знань; для окремих студентів – підготовка під керівництвом ученого до наукової діяльності після завершення навчання у ЗВО» (Бульвінська, Дівінська, Дяченко, Жабенко, Линьова, Скиба, Чорнойван & Ярошенко, 2016, с. 12). Ідеться про студентські наукові гуртки, наукові дослідження кафедр чи лабораторій, держбюджетну науково-дослідницьку роботу, міжнародні проєкти, науково-дослідницькі інститути та ін. Особливу увагу дослідниця приділяє методу проєктів, який «тісно переплітається з теоретичними знаннями та практичними діями». Авторка переконана в дієвості використання методу проєктів в організації дослідницької діяльності майбутнього вчителя під час його методичної підготовки до роботи в сучасних закладах загальної середньої освіти. Таким чином, виконання здобувачами вищої освіти дослідницьких проєктів сприяє їх підготовці до керівництва навчальною проєктною діяльністю учнів у майбутній професії.

Мета статті: висвітлити сутність і особливості впровадження складників організаційно-технологічного забезпечення підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано низку теоретичних та емпіричних методів: метод аналізу сучасного досвіду з організації дистанційного навчання й дослідницької діяльності студентів у закладах вищої освіти; метод прогнозування щодо використання сервісів і додатків «Google» як допоміжних до системи «Moodle» для підвищення якості освітнього процесу; метод опитування здобувачів освіти щодо ефективності використаних форм роботи, методів і засобів у процесі організації дистанційного навчання та дослідницької роботи у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження організаційно-технологічне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації природничої та громадянської освіти ми розглядаємо як удосконалення змісту, форм, методів та засобів дистанційного навчання й посилення навчально-наукового і науково-дослідницького проєктування в підготовці студентів до зазначеної діяльності.

Для втілення мети дослідження підготовка майбутніх учителів початкової школи до досліджуваної діяльності під час дистанційного навчання передбачала застосування сучасних освітніх платформ і цифрових додатків: «Moodle», «Google Jamboard», «Google Meet»,

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 1 (115)
«Art and Culture», «Forms», «Kahoot!», QR-кодів (Vasiutina, 2021). Застосунки впроваджено в процес вивчення студентами низки освітніх компонентів і висвітлено на авторському YouTube-каналі: «Основи природознавства та громадянської освіти» («План і карта», «Плоди і насіння» (<https://youtu.be/ghuH9QdkIVQ>), «Природні угруповання», «Людина як біологічна та соціальна істота», «Винаходи людства» (<https://youtu.be/28tZcULyb9E>), «Моя Батьківщина – Україна» (<https://youtu.be/MCtW4YRETel>), «Методика навчання природничої освітньої галузі» («Методи і методичні прийоми навчання освітньої галузі «Природнича» (<https://youtu.be/lzin03vJC8o>)), «Обладнання та наочні посібники» (<https://youtu.be/TUw4kEvsWUE>; <https://youtu.be/V9TGaDXmSFU>), «Методика роботи з картографічними посібниками» (<https://youtu.be/28tZcULyb9E>)), «Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична» («Методика організації проектної діяльності учнів за змістом громадянської освіти» (<https://youtu.be/28tZcULyb9E>)).

Крім парної, групової та індивідуальної роботи в додатках «Jamboard» й «Art and Culture», студентам запропоновано виконання проектних робіт із презентацією результатів у «Google Meet»: «Методика організації віртуальної екскурсії з додатком «Art and Culture» до природничих музеїв світу та післяекскурсійна робота», «Дидактичні можливості проекту «DOCCU – Розвиток громадянських компетентностей в Україні» у навчанні молодших школярів основ громадянської освіти». Одержані результати спостереження за роботою студентів під час педагогічної практики, поточна й підсумкова атестації дають підстави стверджувати, що поєднання відкритої освітньої платформи «Moodle» та сучасних сервісів для синхронної й асинхронної роботи оптимізує дистанційне навчання, що за ефективністю не поступається аудиторному. Найбільш дієвим для якісної підготовки студентів до реалізації змісту природничої та громадянської освіти в дистанційних умовах став додаток «Jamboard», за яким може одночасно працювати в парах, індивідуально чи в групах багато користувачів і виконувати поставлені завдання через швидке й наочне збереження ідей, згенерованих у ході дискусій.

Втілення складника організаційно-технологічного забезпечення, пов'язаного з дослідницькою роботою студентів, здійснювалося в двох напрямках – навчально-науковому і науково-дослідницькому. Ці напрями передбачали: виконання обов'язкових навчальних досліджень з освітніх компонентів, які дотичні до природничої та громадянської освіти;

організацію науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти, що виходить за межі програм освітніх компонентів і виконується за ініціативою студента під керівництвом викладача. Перший напрям – навчально-науковий – передбачав організацію проєктних робіт у межах освітніх компонентів: «Основи природознавства та громадянської освіти/Основи природознавства з екологією», «Методика викладання природничої освітньої галузі», «Методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі». У цьому зв'язку аргументовано й верифіковано доцільність обов'язкових проєктних робіт за темами: «Ukraine WOW», «Місцевий, поясний і літній час. Лінія зміни дат. Календар», «Докази кулястості Землі», «Цікавинки про Всесвіт та Сонячну систему», «Групова й парна робота як провідні форми навчання учнів природничої та громадянської освіти», «Лепбук як засіб організації вивчення матеріалу за змістом природничої та громадянської освіти в курсі «ЯДС» тощо.

Важливий складник цього напрямку – керівництво студентськими науковими роботами за тематикою, пов'язаною з роботою автора в міжнародних проєктах «Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU», «Впровадження демократичних цінностей у процес підготовки вчителя початкової школи в Україні та Норвегії». Студенти, автори досліджень, стали лауреатами всеукраїнських конкурсів наукових робіт зі спеціальності 013 «Початкова освіта», що захищені в період з 2016 по 2021 рр. Зокрема, переможцями стали дослідження на такі теми: «Формування ціннісних орієнтацій в учнів 1-го класу в процесі вивчення природознавства» (2016), «Формування дослідницьких умінь в учнів 4-го класу в процесі реалізації міжнародних проєктів в умовах змішаного навчання» (2018), «Зміст, форми організації та методи формування наскрізних умінь в учнів початкової школи в процесі проєктної діяльності» (2019), «Формування основ громадянської компетентності в учнів початкової школи в процесі хвильового занурення в умовах STREAM-освіти» (2020) та інші.

Другий напрям – організація науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти – виходить за межі програм освітніх компонентів і виконується за ініціативою студента під керівництвом викладача (наприклад, керівництво постійною проблемною науковою групою). На думку К. Волинець, науково-дослідницька діяльність студентів забезпечує виконання низки основних завдань: формування наукового світогляду, оволодіння методологією й методами наукового дослідження; надання допомоги студентам в оволодінні

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 1 (115)

спеціальністю, досягненні високого професіоналізму; розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів; прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідницької діяльності; розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання в практичній роботі (Волинець, 2013, с.15). Залучення студентів до розв'язання наукових проблем, що мають важливе значення для науки і практики, вимагає постійного оновлення й удосконалення профмайстерності викладачем, модернізації розвитку наукових гуртків та проблемних груп, які підпорядковані загальній науково-дослідницькій темі кафедри. Так, члени проблемної групи, якою ми опікуємося, а саме «Зміст, форми, методи й засоби реалізації змісту освітніх галузей «Природнича» і «Громадянська та історична» у початковій школі», брали участь у роботі міжнародних, усеукраїнських конференцій у різних ЗВО та студентських науково-практичних конференцій, які щорічно проводять у НПУ імені М. П. Драгоманова. Лише за 2020 р. члени проблемної групи взяли участь у роботі 63 конференцій. Загалом протягом періоду дослідження (із 2016 р. до 2021 р.) за керівництва автора вийшло з друку понад 100 студентських публікацій, пов'язаних із задекларованою темою, що розміщено за покликанням: <https://bit.ly/3NuAWgz>. Вагомим досягненням вважаємо наявність підготовлених нами п'яти студентів-лауреатів стипендії Верховної Ради України, академічних стипендій Президента України, конкурсів «Кращий студент-науковець» НПУ імені М. П. Драгоманова.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Загальні результати спостереження за роботою студентів під час педагогічної практики, результати поточної та підсумкової атестації студентів, які навчалися в дистанційних умовах, дають підстави стверджувати, що якість засвоєння змісту природничої та громадянської освіти, методика їх викладання учням у майбутній професійній діяльності покращаться в разі добору адекватних цифрових ресурсів і додатків. Дистанційне опанування дисциплін, які готують майбутніх учителів до реалізації змісту освітніх галузей «Природнича» і «Громадянська та історична», може бути оптимальним лише за умови активної участі студента в освітньому процесі. Таку активність здатний забезпечити добір додаткових програмних продуктів до основного, із яким працює заклад вищої освіти. Інструменти мають передбачати взаємодію студентів у груповій і парній роботі, виконання проєктів, представлення результатів діяльності під час відеоспілкування. Посутню роль відіграє і вчасний зворотній зв'язок між викладачем та здобувачем вищої освіти.

Організація студентських наукових досліджень – один із ключових напрямів підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності. Їх виконання втілене за двома напрямками – навчально-науковим і науково-дослідницьким. Ці напрями будуть результативними за умов підпорядкування принципам організації студентської наукової роботи, що описані О. Ярошенко (усвідомленість, ініціативність, самостійність, опора на попередній досвід дослідницької діяльності студента, принцип елективності, публічність результатів, керованість), та пов'язані з провідним методом – проектною діяльністю.

Перспективними вважаємо дослідження, пов'язані з модернізацією організаційно-технологічного забезпечення процесу підготовки магістрів початкової освіти до виконання ними виробничих функцій, до організації наукових досліджень магістрів з терміном навчання 1 рік 9 місяців.

ЛІТЕРАТУРА

- Бульвінська, О. І., Дівінська, Н. О., Дяченко, Н. О., Жабенко, О. В., Линьова, І. О., Скиба, Ю. А., Чорнойван, Г. П., & Ярошенко, О. Г. (Ред.) (2016). *Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України (Bulvinskaya, O., Divinskaya, N., Dyachenko, N., Zhabenko, O., Linyova, I., Skiba, Yu., Chornoyvan, G., & Yaroshenko, O. (Eds.) (2016). *The concept and methodology of implementation of research activities of the subjects of the educational process of universities*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine).
- Волинець, К. І. (2013). *Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи в умовах неперервності педагогічної освіти в університеті*. Режим доступу: <https://bit.ly/3xVkJFg6> (Volynets, K. (2013). *Professional training of future primary school teachers in the conditions of continuity of pedagogical education at the university*. Retrieved from: <https://bit.ly/3xVkJFg6>).
- Ліщинська, Л. Б. (2017). *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія*. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (Lishchynska, L. (2017). *Distance learning as a modern educational technology*. Vinnytsia: VTEI KNTU, Retrieved from: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf).
- Vasiutina, T. M. (2021). Methods of Training Future Primary School Teachers for the Implementation of the Content of Educational Branches "Natural" and "Civil and historical» in Terms of Distance Learning. *Pedagogy and Education Management Review (PEMR)*, 4(6), 39-44. Retrieved from: <https://bit.ly/38gFgkm> <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-4-39>
- Vasiutina, T. M., Cherednyk, L. V., Klymenko, O. M., Sokur, O. M., Shevchuk, A. A., & Zatserkivna, M. V. (2021). New Trends and Strategies For the Integration of Information and Communication Technologies in Educational Activities. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(9), 169–172. Retrieved from: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35726/Vasiutina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

SUMMARY

Vasiutina Tetiana. Organizational and technological support of future primary school teachers preparation for the implementation of the content of natural and civic education.

The features of organizational and technological support for the preparation of students specialization 013 "Primary Education" for the research activities through such components as the effective organization of distance learning and research activities of students is highlighted in the article.

The topics of classes and features of student work organization during the study of educational components "Fundamentals of Science and Civic Education", "Methods of teaching natural education", "Methods of teaching education "Civic and historical", where the educational process was carried out using modern educational platforms and digital applications: "Moodle", "Google Jamboard", "Google Meet", "Art and Culture", "Forms", "Kahoot!", QR codes.

The research work of students as a component of organizational and technological support is characterized in two directions such as educational and scientific-research. The peculiarities of the educational and scientific-research direction implementation, which involves implementation of mandatory research on educational components related to natural and civic education (project, course, bachelor's studies) and related to the author's work in international projects for democracy in the system education is shown. The results of work in the research direction, which was implemented in the organization of research activities of higher education seekers, which is carried out on their initiative and goes beyond the curriculum of educational components, are described.

Key words: organizational and technological support, future primary school teachers, natural and civic education.

УДК 347.63:364.64:37-053.6

Марина Волошенко

Державний університет «Одеська політехніка»

ORCID ID 0000-0003-0940-3829

DOI 10.24139/2312-5993/2022.01/187-198

ДІАГНОСТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ РІВНЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПИТАННЯХ ПЕРИНАТАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядаються питання формування перинатальної культури здобувачів вищої освіти з метою виховання відповідальних за дитину батьків, які готові усвідомлено виконувати свої батьківські функції. Проведено аналіз результатів діагностичного дослідження, спрямованого на вивчення рівня компетенцій у сфері перинатальної культури здобувачів вищої освіти, виявлення рівня потреб здобувачів вищої освіти в освоєнні нових компетенцій у сфері перинатальної педагогіки та перинатальному розвитку дитини, вивчення змісту й технологій педагогічної освіти в аспекті наявності в ньому контенту перинатальної педагогіки і можливості використання його у вихованні перинатальної культури здобувачів вищої освіти. Визначено критерії дослідження – особистість як суб'єкт соціальних відносин і діяльності, компетенції як здатність якісно досліджувати знання в певній сфері, здатність як позитивне ставлення до діяльності та потребу як спрямованість особистості.